

The Effect of Imago Therapy on Marital Intimacy among Couples

Marjan Sadat Fatemi. M.A.

Psychology, Karaj Branch, Islamic Azad University, Karaj, Iran

Ahmad Karbalai Mohammad Meygoni. Ph.D.

Academic member, Karaj Branch, Islamic Azad University, Karaj, Iran

Alireza kakavand. Ph.D.

Academic member, International University of Imam Khomeini (RAH), Qazvin, Iran

Abstract

This research aimed to study the effect of imago therapy on increasing the levels of marital intimacy. It followed a quasi experimental design with a post test-pretest and a control group. The population consisted of all referring couples to Green Path Clinic in district 3 of Tehran. From among them 30 couples, who were low in marital intimacy according to Bagarozzi questionnaire (Bagarozzi, 2001), were sampled and randomly assigned to two experimental and a control groups. For six 45-minute sessions they were taught imago therapy. Using ANCOVA the data showed that imago therapy training motivates the levels of marital intimacy as well as sentimental (romantic), psychological, sexual, intellectual and spiritual intimacies to enhance ($P < 0.01$) and ($P < 0.05$). It can be concluded, then, that since imago therapy training draws upon decent communication patterns and minimizes destructive models of communication it can increase intimacy in marriage.

Keywords: imago relationship therapy, intimacy in marriage, couples.

بررسی تأثیر آموزش تصویرسازی ارتباطی (ایماگو تراپی) بر صمیمیت زناشویی زوجها

مرجان سادات فاطمی

کارشناسی ارشد روان‌شناسی بالینی، واحد کرج، دانشگاه آزاد اسلامی، کرج، ایران

احمد کربلایی محمد میگونی*

عضو هیأت علمی، واحد کرج، دانشگاه آزاد اسلامی، کرج، ایران

علیرضا کاکاوند

عضو هیأت علمی، دانشگاه بین‌المللی امام خمینی (ره)، قزوین، ایران

چکیده

هدف از این پژوهش بررسی تأثیر آموزش تصویرسازی ارتباطی (ایماگو تراپی) بر صمیمیت زناشویی زوجها بود. طرح پژوهش از نوع شبه آزمایشی با پیش‌آزمون - پس‌آزمون و گروه گواه بود. جامعه آماری شامل همه زوج‌های مراجعه‌کننده به مرکز مشاوره راه سبز واقع در منطقه ۳ شهرداری تهران بود که از بین آنها ۳۰ زوج که براساس پرسشنامه صمیمیت زناشویی (باگاروزی، ۲۰۰۱) از صمیمیت زناشویی پایین‌تری برخوردار بودند، به‌عنوان نمونه پژوهشی انتخاب شدند و به‌صورت تصادفی در دو گروه آزمایش (۱۵ زن به همراه همسران آنها) و گواه (۱۵ زن به همراه همسران آنها) گمارده شدند. زوجین گروه آزمایش به‌صورت هفتگی به مدت ۶ جلسه با میانگین زمانی ۴۵ دقیقه تحت آموزش تصویرسازی ارتباطی (ایماگو تراپی) قرار گرفتند. به‌منظور ارزیابی میزان صمیمیت زناشویی، از پرسشنامه باگاروزی (باگاروزی، ۲۰۰۱) استفاده شد. برای تحلیل داده‌ها از تحلیل کوواریانس استفاده شد. نتایج تحلیل کوواریانس نشان داد که آموزش تصویرسازی ارتباطی باعث افزایش میزان صمیمیت کلی و صمیمیت‌های عاطفی، جسمی، روان‌شناختی، جنسی، عقلانی و معنوی زناشویی شده است ($P < 0.01$) و ($P < 0.05$). با توجه به یافته‌های این پژوهش می‌توان نتیجه گرفت که آموزش تصویرسازی ارتباطی به زوجین، به‌واسطه افزایش به‌کارگیری الگوهای سالم ارتباطی و کاهش الگوهای مخرب، به افزایش صمیمیت زناشویی منجر می‌شود.

واژه‌های کلیدی: تصویرسازی ارتباطی، صمیمیت زناشویی، زوج.

* نویسنده مسؤول: ahmadkarbalaee@gmail.com

پذیرش ۹۴/۱۲/۲۳

وصول ۹۴/۲/۱۶

مقدمه

روابط نقش مهمی در زندگی افراد ایفا می‌کنند و تقریباً تمامی روابط صمیمانه با مشکلات و مسائلی در آمیخته‌اند. ترس نداشتن از بروز و پذیرش تفاوت‌های فردی، بی‌تردید مهمترین عامل رشد و یافتن معنای شخصی در روابط صمیمانه است و آشکار است که قبول این تفاوت‌ها مستلزم صرف انرژی و تلاش بسیار است (کوری و کوری، ۲۰۱۲). امروزه دلایل ازدواج و انتظارات همسران از یکدیگر به‌طور چشمگیری تغییر یافته است. نیاز به عشق و صمیمیت و ایجاد رابطه با همسر و ارضای نیازهای عاطفی- روانی از جمله دلایل اصلی زوج‌های امروزی برای ازدواج است (اعتمادی، ۱۳۸۷). به عبارت دیگر، گرچه صمیمیت به رابطه زناشویی محدود نمی‌شود، با این حال بیشتر افراد به‌منظور صمیمیت ازدواج می‌کنند (شیفر والسون، ۱۹۸۱ به نقل از گریف و مالهرب، ۲۰۰۱). در پژوهش‌های اخیر آمده است که از هر ۱۰ ازدواج، در ۱۰ سال اول (عمدتاً در هشت سال اول) هفت ازدواج به طلاق ثبتی یا عاطفی می‌انجامد (حسینی، ۱۳۸۹). بنابراین صمیمیت هم برای زوج‌ها با رابطه عاطفی بلندمدت بدون ازدواج که با هم زندگی می‌کنند، و هم برای زوج‌های ازدواج کرده، ملاک مهمی است. در واقع، صمیمیت عاملی مهم در رضایت زناشویی است (داین و داین^۱، ۱۹۹۳؛ به نقل از فیلدمن، گاون و فیشر^۲، ۱۹۹۸).

تالماج و دابز (۱۹۹۰) بر این باورند که میزان عملکرد صمیمانه زوج‌ها، بازتاب میزانی است که همسران ادراک خود را درباره خود و فرایند رابطه با یکدیگر در میان می‌گذارند. روشی که هر زوج با آن نزدیکی خود را بیان می‌کند، به میزان زیادی از نیازها و انتظاراتی که از خانواده‌های اصلی خود کسب کرده‌اند، اثر می‌پذیرد و در این میان، از عواملی که بر چگونگی بیان صمیمیت اثر می‌گذارد، سبک‌های ارتباطی زوج‌ها با یکدیگر و مرحله تکامل رابطه آنهاست (نظری و نوابی‌نژاد، ۱۳۸۴). یکی از راههای نگرستن به ساختار خانواده نیز این است که به شبکه‌های ارتباطی که از طریق آنها افراد خانواده، به‌ویژه، زوج‌ها با یکدیگر به تعامل می‌پردازند، پرداخته شود. به آن دسته از شبکه‌های ارتباطی که به‌وفور در یک خانواده اتفاق می‌افتد «الگوهای ارتباطی» گفته می‌شود (ترنهم و یانسن^۳، ۱۹۹۶). پژوهش‌ها نشان داده است که

الگوهای ارتباطی و میزان ارتباط بین همسران پیش‌بینی‌کننده رضایتمندی زناشویی (ونجلیستی و بونسکی^۴، ۱۹۹۳؛ فاتحی‌زاده و احمدی، ۱۳۸۴) و سازگاری زناشویی است (سندین آلن، بوکام، بارت، ایستین و پانکین اسکور^۵، ۱۹۹۹).

نظریه پردازان ارتباط زناشویی، الگوهای ارتباطی زیادی را شناسایی کرده‌اند. از این میان، کریستنسن و سالووی^۱ (۱۹۸۴) الگوهای ارتباطی بین زوج‌ها را به ۳ دسته تقسیم می‌کنند: ۱- الگوهای سازنده متقابل؛ که مهمترین ویژگی آن، این است که الگوی ارتباطی زوج‌ها از نوع برنده - برنده است. در این الگو زوج‌ها به راحتی در مورد مسائل و تعارضات خود گفت‌وگو می‌کنند و به دنبال حل آن برمی‌آیند و از واکنش غیرمنطقی، پرخاشگری و غیره خودداری می‌کنند. ۲- الگوی اجتناب متقابل؛ که در این الگو تعارض بین زوج‌ها شدید و به‌گونه‌ای است که بحث و جدل، تبدیل به یک الگوی دائمی در خانواده‌ها شده است و این الگو یگانه ساز و کار انطباقی بین زوج‌ها است. در این الگو برقراری ارتباط بین زوج‌ها در حداقل میزان ممکن است و یا اصلاً وجود ندارد. ۳- الگوی توقع/کناره‌گیری؛ که با ارتباط همراه با انتقاد، سرزنش و تهدید از سوی یکی از زوج‌ها و کناره‌گیری یا اجتناب از سوی زوج دیگر مشخص می‌شود و با نارضایتی زناشویی و طلاق مرتبط است. این الگو شامل دو قسمت الف- توقع مرد/کناره‌گیری زن و ب- توقع زن/کناره‌گیری مرد و به شکل یک چرخه است که با افزایش یکی، دیگری افزایش می‌یابد و تشدید این الگو به مشکلات دائم زناشویی منجر می‌شود. در این الگو زوج متوقع، فردی وابسته و زوج کناره‌گیر ترس از وابسته شدن دارد (هفنر و همکاران، ۲۰۰۶).

برای اصلاح و بهبود الگوهای ارتباطی میان زوج‌ها، اثربخشی رویکردهای متعددی از قبیل ارتباط شیء (احمدی و فاتحی‌زاده، ۱۳۸۵)، شناختی- رفتاری (ساسان‌پور، ۱۳۸۷)، و آموزش مهارت‌های ارتباطی (خجسته‌مهر، شیرالی‌نیا و عطاری، ۱۳۸۷)، و همچنین به‌منظور افزایش و مقابله با مشکلات مربوط به صمیمیت زوج‌ها رویکردهای ارتباط‌درمانی (عرفانی اکبری، ۱۳۷۸؛ اعتمادی، ۱۳۸۴)، شناختی- رفتاری (اعتمادی، ۱۳۸۴)، غنی‌سازی رابطه زناشویی (اولیاء، فاتحی‌زاده و بهرامی، ۱۳۸۵، مظلومی، ۱۳۸۶) و ایماگوتراپی (اعتمادی، نوابی‌نژاد، احمدی و فرزاد، ۱۳۸۵) بررسی شده‌اند و هر رویکرد براساس

1. Dion & Dion
3. Trenholm & Yensen
5. Sandin Allen, Baucom, Burnett, Epstein & Pankin Esquer

2. Feldman, Gowen & Fisher
4. Vangelisti & Bonski
6. Christensen & Sullaway

مراحل ناتمام دوران کودکی و التیام زخم‌های عاطفی است. در این روش همسران می‌توانند با درک فرایندهای ناخودآگاه در خود و همسرشان، مهارت‌هایی را برای التیام زخم‌های کودکی و ایجاد رفتارهای سالم یاد بگیرند و با تبدیل ازدواج و رابطه ناخودآگاه به ازدواج آگاهانه، عشق و صمیمیت مورد نیاز خود را به دست آورند (اعتمادی و همکاران، ۱۳۸۵).

حال با توجه به اینکه یکی از راههای افزایش صمیمیت و بهبود شیوه‌های ارتباطی در بین زوج‌ها آموزش است؛ و نیز بر اساس نتایج مؤثر و موفق آموزش فنون و راهکارهای رویکرد تصویرسازی ارتباطی بر زندگی زناشویی به‌منظور اصلاح و بهبود الگوهای ارتباطی و پیامد آن افزایش صمیمیت آنهاست، بنابراین اثربخشی آموزش فنون تصویرسازی ارتباطی به‌عنوان هدف اصلی این پژوهش مورد بررسی قرار گرفت (حسینی، ۱۳۹۰).

- ۱- آموزش تصویرسازی ارتباطی، بر صمیمیت عاطفی زوج‌ها تأثیر دارد.
- ۲- آموزش تصویرسازی ارتباطی، بر صمیمیت روان‌شناختی زوج‌ها تأثیر دارد.
- ۳- آموزش تصویرسازی ارتباطی، بر صمیمیت عقلانی زوج‌ها تأثیر دارد.
- ۴- آموزش تصویرسازی ارتباطی، بر صمیمیت جسمی زوج‌ها تأثیر دارد.
- ۵- آموزش تصویرسازی ارتباطی، بر صمیمیت جنسی زوج‌ها تأثیر دارد.
- ۶- آموزش تصویرسازی ارتباطی، بر صمیمیت معنوی زوج‌ها تأثیر دارد.
- ۷- آموزش تصویرسازی ارتباطی، بر صمیمیت زیباشناختی زوج‌ها تأثیر دارد.
- ۸- آموزش تصویرسازی ارتباطی، بر صمیمیت تفریحی - اجتماعی زوج‌ها تأثیر دارد.

روش

روش پژوهش، جامعه آماری و نمونه

طرح این پژوهش از نوع شبه‌آزمایشی با پیش‌آزمون، پس‌آزمون و گروه گواه بود. جامعه آماری پژوهش را تمامی زوج‌های مراجعه‌کننده به مرکز مشاوره راه سبز واقع در منطقه ۳ تهران در بهار و تابستان سال ۱۳۹۳ تشکیل می‌دادند. روش

تبیین‌های خاص خود روش‌های درمانی و آموزشی خاصی را برای این دو متغیر ارائه داده است.

در روش درمانی متعارف و سنتی یکی از سازوکارهای مهم التیام، «انتقال»^۱ بود. منظور از انتقال، مجموعه روابط عاطفی موجود بین مراجع و درمانگر است. و این روابط عاطفی به افرادی ارتباط دارد که در دوران کودکی طفل، مرجع قدرت بوده‌اند. در واقع درمانگر از این طریق می‌تواند با استفاده از جنبه‌های مثبت، بیمار را در شرایطی قرار دهد که مباحث فیصله‌نیافته مربوط به گذشته‌ها را اصلاح و حل و فصل کند (شفیع‌آبادی، ۱۳۸۲). بنابراین انتقال، بخش مهمی از برنامه درمان است. انتقال ممکن است میان زوج‌هایی که در یک رابطه عاشقانه به سر می‌برند، صورت خارجی پیدا کند. در واقع راهی برای اجتناب از آن وجود ندارد. در این میان «تصویرسازی ارتباطی» به افراد کمک می‌کند که از این انتقال به‌عنوان سعی برای شفا و التیام استفاده کنند. در اینجا تفاوت این روش درمانی با روان‌پیشی در این است که در تصویرسازی ارتباطی، انتقال میان فرد و شریک زندگی‌اش اتفاق می‌افتد، نه میان او و درمانگر (هندریکس، ترجمه قراچه‌داغی، ۱۳۸۳). تاکنون پژوهش‌های متعددی اثربخشی تصویرسازی ارتباطی را در زمینه‌های گوناگون از جمله بر رضایت زناشویی (پینتر^۲، ۱۹۹۵، ویگل^۳، ۲۰۰۶، ویسی، ۱۳۸۵)، سازگاری دوتایی (بیتون^۴، ۲۰۰۵)، صمیمیت زوج‌ها (اعتمادی، نوایی‌نژاد، احمدی و فرزاد، ۱۳۸۵)، سبک‌های عشق‌ورزی و دلدزدگی زناشویی (بیات، ۱۳۸۶)، تغییر نگرش نسبت به انتخاب همسر (مسعود، ۱۳۸۷) حوزه متمایزسازی، (نیلوفری، ۱۳۸۷) گزارش کرده‌اند و در یک پژوهش نزدیک و مرتبط، نحوه اثربخشی رویکرد ارتباط شیء بر بهبود الگوهای ارتباطی گزارش شده است (احمدی، احمدی و فاتحی‌زاده، ۱۳۸۵).

تصویرسازی ارتباطی فرایندی است که در آن به زوج‌ها آگاهی و اطلاعات و مهمتر از آن آموزش داده می‌شود که در مورد جنبه‌های ناخودآگاه روابط خود آگاه شوند و به جای اینکه سعی کنند تعارض‌های خود را به‌صورت سطحی حل کنند به بررسی ریشه آنها بپردازند (ویسی، ۱۳۸۵). این دیدگاه معتقد است که مراحل رشد دوران کودکی به‌خصوص روابط اولیه فرد با والدین، بر روابط زناشویی تأثیر دارد. انتخاب همسر در روابط زناشویی فقط یک فرایند آگاهانه نیست، بلکه بخش مهمی از آن ناخودآگاه بوده و نتیجه نیاز به تکمیل

1. transference
3. Weigel

2. Pinter
3. Beeton

تفریحی) به‌عنوان متغیر وابسته در نظر گرفته شد. آموزش تصویرسازی ارتباطی برای گروه آزمایش در ۶ جلسه حدود ۴۵ دقیقه‌ای برگزار شد. خلاصه بسته آموزش تصویرسازی ارتباطی عبارت است از:

جلسه اول: ایجاد رابطه با زوج، سخنرانی درباره سفر کیهانی ما انسان‌ها و مغز، بررسی توافقات و توافقات نداشتن‌های میان درمانگر و زوج، آموزش گفت‌وگوی آگاهانه و تکلیف دادن. **جلسه دوم:** بررسی تکلیف جلسه قبل، تماشای گفت‌وگوی آگاهانه زوج، سخنرانی درمانگر درباره رشد و تجارب کودکی، تصویر هدایت‌شده ذهنی، تکلیف دادن. **جلسه سوم:** نمایش گفت‌وگوی ایماگویی درباره کودکی توسط زوج در حالی که درمانگر پرسشنامه «ایماگویی من» را پر می‌کند، پردازش ورقه‌های مرتبط با «ایماگویی من»، سخنرانی درمانگر در باب تصویرسازی مجدد از همسر و گسترش همدلی، گفت‌وگوی والد - کودک، سخنرانی درمانگر در مورد در آغوش گرفتن و نوازش، تمرین نوازش کردن، تکلیف دادن. **جلسه چهارم:** بررسی تکلیف جلسه قبل، سخنرانی درباره عاشقانه کردن (رمانتیک‌سازی) دوباره رابطه، تمرین رفتارهای توجه‌آمیز، سخنرانی درباره شگفتی‌های کوچک، تمرین خندیدن و تکلیف دادن. **جلسه پنجم:** بررسی تکلیف جلسه قبل، سخنرانی نقشه‌های رشد، فرایند درخواست برای تغییر رفتار، تکلیف دادن. **جلسه ششم:** بررسی تکلیف جلسه قبل، سخنرانی درباره غلبه بر خشم، فرایند مهار، مروری بر برنامه‌های پیگیری.

در این پژوهش به‌منظور بررسی داده‌های خام از شاخص‌های آمار توصیفی میانگین و انحراف معیار و شاخص آمار توصیفی تحلیل کواریانس استفاده شد.

یافته‌ها

نتایج مربوط به یافته‌های جمعیت‌شناختی آزمودنی‌ها نشان داد که میانگین سنی زنان گروه آزمایش ۲۸/۳۳ و میانگین سنی مردان این گروه ۳۲/۳۷ بود. میانگین سنی زنان گروه گواه نیز ۲۹/۴۰ و میانگین سنی مردان این گروه ۳۳/۵۳ بود. از بین زوج‌های شرکت‌کننده در این آزمایش ۹ نفر (۱۵ درصد) مدرک تحصیلی دیپلم، ۱۷ نفر (۲۸/۳ درصد) فوق دیپلم، ۲۳ نفر (۳۸/۳ درصد) لیسانس و ۱۱ نفر (۱۸/۳ درصد) فوق لیسانس داشتند. در جدول ۱ میانگین و انحراف معیار مربوط به متغیرها ارائه شده است.

نمونه‌گیری در دسترس بود (به دلیل محدود بودن جامعه پژوهش به زوج‌های مراجعه‌کننده به مرکز مشاوره راه سبز، از روش غیرتصادفی در دسترس برای انتخاب اعضای نمونه استفاده شد). ۶۰ زوج (۳۰ زن به همراه همسران خود) که براساس آزمون صمیمیت زناشویی (باگاروزی، ۲۰۰۱) صمیمیت پایینی داشتند و ملاک‌های ورود به این پژوهش را داشتند، به‌عنوان نمونه انتخاب شدند و به‌صورت تصادفی به دو گروه آزمایش (۱۵ زن به همراه همسران خود) و گواه (۱۵ زن به همراه همسران خود) تقسیم شدند. ملاک‌های ورود به این پژوهش عبارت بودند از: ۱- دامنه سنی بین ۱۸ تا ۵۰ سال، ۲- تحصیلات دیپلم تا دکترا، ۳- تحصیلات حداقل دیپلم، ۴- نداشتن سابقه بیماری‌های اصلی جسمانی و روانی، ۵- تمایل داشتن به همکاری.

ابزار سنجش

پرسشنامه صمیمیت زناشویی باگاروزی (MINQ): این پرسشنامه را باگاروزی (۲۰۰۱) تهیه و تنظیم کرده است. پرسشنامه شامل ۴۱ سؤال است که نیازهای صمیمیت را در ۸ بعد عاطفی، جسمی، جنسی، زیبایی‌شناختی، روان‌شناختی، عقلانی، معنوی، اجتماعی و تفریحی زناشویی مورد سنجش قرار می‌دهد. آزمودنی‌ها به شکلی رتبه‌بندی شده از ۱ به معنای «به هیچ‌وجه چنین نیازی وجود ندارد» تا ۱۰ به معنای «نیاز بسیار زیادی وجود دارد» به هر سؤال پاسخ می‌دهند. بالاترین نمره در هر بعد ۵۰ و در بعد صمیمیت معنوی ۶۰ است. در ایران اعتمادی (۱۳۸۴)، پایایی کل این پرسشنامه را ۹۴ درصد و روایی محتوایی را ۵۸ درصد محاسبه کرده است. آلفای کرونباخ پرسشنامه برای خرده‌مقیاس‌های صمیمیت عاطفی، روان‌شناختی، عقلانی، جسمی، جنسی، معنوی، زیبانشناختی، تفریحی - اجتماعی و صمیمیت کلی به ترتیب برابر با ۰/۷۵، ۰/۷۰، ۰/۷۲، ۰/۷۸، ۰/۷۰، ۰/۷۱، ۰/۷۳، ۰/۷۰ و ۰/۷۱ محاسبه شد. یک نمونه از سؤالات این پرسشنامه عبارت است از: «چقدر برای شما مهم است که هرگاه احساسات را با همسران در میان می‌گذارید او شما را درک کند؟»

روش اجرا و تحلیل داده‌ها

در این مطالعه تصویرسازی ارتباطی به‌عنوان متغیر مستقل و صمیمیت زناشویی زوج‌ها (کلی، عاطفی، روان‌شناختی، عقلانی، جسمی، جنسی، معنوی، زیبانشناختی و اجتماعی -

جدول ۱- میانگین و انحراف معیار نمرات مؤلفه‌های صمیمیت زناشویی زوج‌ها پیش‌آزمون، پس‌آزمون گروه آزمایش و گواه

گروه گواه		گروه آزمایش		پس‌آزمون		پیش‌آزمون		
SD	M	Sd	M	Sd	M	Sd	M	
۲۶/۵۲	۲۱۸/۶۲	۱۷/۰۹	۲۰۸/۴۸	۲۱/۸۴	۲۵۲/۲۷	۲۱/۲۷	۲۰۷/۴۳	متغیر اصلی
۹/۶۶	۲۷/۰۶	۵/۷۹	۲۶/۳۳	۹/۸۳	۳۲/۱۶	۹/۲۵	۲۴/۵۰	صمیمیت کلی
۷/۷۳	۲۷/۷۲	۸/۳۳	۲۷/۷۵	۱۰/۰۹	۳۳/۳۶	۵/۸۱	۲۵/۵۶	صمیمیت عاطفی
۱۰/۵۲	۲۵/۱۶	۶/۴۰	۲۴/۶۳	۱/۰۲	۲۷/۷۳	۵/۶۱	۲۵/۷۶	صمیمیت روان‌شناختی
۸/۲۵	۲۶/۸۰	۵/۸۲	۲۵/۷۳	۱۰/۷۵	۳۲/۸۶	۷/۷۳	۲۵/۵۰	صمیمیت عقلانی
۵/۷۰	۲۶/۱۰	۵/۴۵	۲۵/۱۳	۶/۷۵	۳۰/۱۳	۶/۱۷	۲۵/۶۰	صمیمیت جنسی
۱۱/۱۳	۲۹/۴۶	۱۰/۰۶	۲۷/۳۰	۱۳/۲۱	۳۶/۱۳	۸/۴۱	۲۶/۱۳	صمیمیت بدنی
۶/۰۲	۲۴/۰۰	۶/۱۰	۲۴/۵۳	۹/۵۷	۲۷/۵۶	۹/۷۸	۲۷/۳۳	صمیمیت معنوی
۹/۰۳	۲۶/۳۰	۶/۶۸	۲۶/۹۶	۶/۸۴	۲۶/۹۰	۴/۹۰	۲۷/۱۶	صمیمیت زیباشناختی
								صمیمیت اجتماعی - تفریحی

جدول ۲- تحلیل کوواریانس روی صمیمیت کلی زن و شوهر و ابعاد آن در دو گروه آزمایش و گواه بعد از تعدیل نمرات

توان آزمون	میزان تأثیر	سطح معناداری	میانگین فراوانی	میانگین مجذورات	df	مجموع مجذورات	
۰/۹۹۴	۰/۲۶۸	۰/۰۰۰	۲۰/۸۷۶	۱۱۷۰۱/۴۸۲	۱	۱۱۷۰۱/۴۸۲	صمیمیت کلی زوج‌ها
۰/۶۳۱	۰/۰۸۷	۰/۰۲۳	۵/۴۵۱	۳۴۹/۴۳۰	۱	۳۴۹/۴۳۰	صمیمیت عاطفی زوج‌ها
۰/۵۶۸	۰/۰۷۶	۰/۰۳۴	۴/۷۰۲	۴۴۳/۷۵۸	۱	۴۴۳/۷۵۸	صمیمیت روان‌شناختی زوج‌ها
۰/۸۴۷	۰/۱۳۹	۰/۰۰۴	۹/۲۱۹	۱۷۳/۸۶۴	۱	۱۷۳/۸۶۴	صمیمیت عقلانی زوج‌ها
۰/۷۱۵	۰/۱۰۴	۰/۰۱۳	۶/۶۰۷	۴۲۷/۰۱۸	۱	۴۲۷/۰۱۸	صمیمیت جنسی زوج‌ها
۰/۵۳۳	۰/۰۷۷	۰/۰۱۷	۱/۵۵۸	۳۱۴/۴۰۱	۱	۳۱۴/۴۰۱	صمیمیت بدنی زوج‌ها
۰/۹۷۳	۰/۲۱۶	۰/۰۰۰	۱۵/۶۸۰	۴۲۵/۲۴۶	۱	۴۲۵/۲۴۶	صمیمیت معنوی زوج‌ها

نتایج حاصل از تحلیل کوواریانس برای صمیمیت زوج‌ها و مؤلفه‌های آن در مرحله پس‌آزمون در جدول ۲ ارائه شده است. برای انجام تحلیل کوواریانس بر روی نمرات آنها ابتدا نمرات مربوط به زنان هر گروه در یک ستون وارد شد و در ستون کناری زنان گروه آزمایش و گواه نمرات مربوط به همسران آنها (متناظر

آزمون لوین برای سنجش فرض برابری واریانس‌ها انجام شد که مقدار آماره F آن برای صمیمیت کلی، عاطفی، روان‌شناختی، عقلانی، جسمی، جنسی، معنوی، زیباشناختی و اجتماعی - تفریحی برابر با ۰/۲۶، ۰/۵۷، ۰/۶۶، ۰/۸۶، ۰/۵۵، ۰/۳۴ و ۰/۱۲ محاسبه گردید.

آن بر روابط فعلی آنها است. این رویکرد به همسران کمک می‌کند تا با درک فرایندهای ناخودآگاه، مهارت‌هایی را برای التیام این زخم‌ها و جداسازی روابط زناشویی از تأثیرات گذشته پیدا کنند و به این شکل شرایط ایجاد روابط سالم همراه با درک و همدلی و ایجاد فضای امن برای ابراز سالم خشم و ناراحتی را فراهم آورند. تمرین‌هایی برای افزایش رفتارهای توجیهی و مراقبتی به همسران داده می‌شود که این مهارت‌ها در نهایت به افزایش صمیمیت زوج‌ها می‌انجامد. مدیریت خشم، انجام فعالیت‌های مفرح مشترک، آموزش به هر یک از زوج‌ها برای بررسی ویژگی‌های مثبت و منفی خود، والدین، همسرشان و بازسازی یک تصویر ذهنی واقعی از همسر خویش نمونه‌ای از این تکالیف هستند.

بر اساس نتایج کسب‌شده، بین صمیمیت عاطفی زوج‌های که در گروه آزمایش حاضر بودند و آموزش تصویرسازی ارتباطی را دریافت کرده بودند و گروه گواه، تفاوت معناداری وجود دارد ($P < 0/05$). نتایج به‌دست آمده از جدول ۱ نیز نشان می‌دهد که میانگین صمیمیت عاطفی زوج‌هایی که در گروه آزمایش بودند و آموزش را دریافت کرده بودند، بالاتر از گروه گواه بود. نتایج به‌دست آمده با نتایج مطالعات شادابی (۱۳۹۰)، خجسته‌مهر (۱۳۸۷)، شادابی (۱۳۹۰) در مطالعه خود نشان داد که آموزش تصویرسازی ارتباطی میزان دلزدگی عاطفی زوج‌ها را کاهش و صمیمیت عاطفی را در آنها افزایش می‌دهد. خجسته‌مهر (۱۳۸۷) نیز نشان داد که آموزش تصویرسازی ارتباطی، باعث افزایش احساسات مثبت نسبت به همسر می‌شود. رویکرد تصویرسازی ارتباطی قصد دارد تا با آموزش تمرین مکالمه آگاهانه، تعاملات درست و سازنده، مهارت گوش کردن و احساس همدلی را در میان زوج‌ها بهبود بخشد. تمرین‌های ارائه شده در جریان آموزش تصویرسازی ارتباطی مانند بیان احساسات مثبت و منفی فرد در حضور دیگران، به زوج‌ها کمک می‌کند تا راحت‌تر بتوانند احساسات مثبت و منفی خود را با همسر خود در میان بگذارند. بنابراین انجام تمرین‌هایی که رویکرد تصویرسازی ارتباطی ارائه می‌دهد، در افزایش صمیمیت عاطفی زوج‌ها مؤثر خواهد بود.

با توجه به نتایج به‌دست آمده، بین صمیمیت روان‌شناختی زوج‌هایی که در گروه آزمایش حاضر بودند و آموزش تصویرسازی ارتباطی را دریافت کرده بودند و گروه گواه، تفاوت معناداری وجود دارد ($P < 0/05$). نتایج به‌دست آمده از جدول ۱ نیز نشان می‌دهد که میانگین صمیمیت روان‌شناختی زوج‌هایی که در گروه آزمایش بودند و آموزش را دریافت کرده بودند، بالاتر از گروه گواه بود. نتایج به‌دست آمده با نتایج

با نمرات زنان هر یک) قرار گرفت. سپس نمرات مربوط به زنان و مردان گروه آزمایش با یکدیگر جمع شدند، زوج‌های گروه آزمایش را تشکیل داد و با جمع نمرات زنان و مردان گروه گواه، نمره زوج‌ها گروه گواه شکل گرفت و سپس تحلیل کوواریانس در مورد این نمرات کل که در واقع تشکیل شده از نمرات زنان و شوهران آنها در هر گروه بود، انجام پذیرفت.

بحث و نتیجه‌گیری

با توجه به نتایج به‌دست آمده، بین صمیمیت زناشویی زوج‌هایی که در گروه آزمایش حاضر بودند و آموزش تصویرسازی ارتباطی را دریافت کرده بودند و گروه گواه، تفاوت معناداری وجود دارد ($P < 0/01$). نتایج به‌دست آمده از جدول ۱ نیز نشان می‌دهد که میانگین صمیمیت زناشویی زوج‌هایی که در گروه آزمایش بودند و آموزش را دریافت کرده بودند، بالاتر از گروه گواه بود. نتایج به‌دست آمده با نتایج پژوهش‌های شادابی (۱۳۹۰)، فلاحی (۱۳۸۹)، ویگل (۲۰۰۶)، رایبیز (۲۰۰۵) و بیتون (۲۰۰۵) همسو است. به‌عنوان نمونه؛ شادابی (۱۳۹۰) در پژوهش خود نشان داد که آموزش تصویرسازی ارتباطی میزان دلزدگی‌های زناشویی را کاهش می‌دهد. فلاح (۱۳۸۹) نیز در مطالعه خود نشان داد که آموزش تصویرسازی ارتباطی، میزان صمیمیت زناشویی زوج‌ها را افزایش می‌دهد. ویگل (۲۰۰۶) در یک مطالعه تأثیر آموزش تصویرسازی ارتباطی را بر افزایش رضایت و صمیمیت زناشویی بررسی کرد، نتیجه به‌دست آمده نشان می‌دهد که این آموزش در افزایش صمیمیت زناشویی مؤثر است. رایبیز (۲۰۰۵) در پژوهش خود عنوان کرد که آموزش تصویرسازی ارتباطی، روابط بین زوج‌ها را بهبود می‌بخشد. بیتون (۲۰۰۵) نیز نشان داد که سازگاری و بهبود رابطه در میان زوج‌هایی که از مهارت‌های تصویرسازی ارتباطی استفاده کرده بودند، بیشتر است. یکی از نیازهای اصلی زندگی مشترک، وجود صمیمیت بین زن و شوهر است (نظری، ۱۳۸۶). همان‌گونه که صمیمیت، زن و شوهر را به یک زوج شادمان و موفق تبدیل می‌کند، نبودن آن تأثیرات نامطلوبی چون ناراضی شدن و رنج بردن زوج‌ها از زندگی، گوشه‌گیر شدن، کاهش روابط اجتماعی و کاهش عمر را به دنبال خواهد داشت (صدرجانی، ۱۳۸۹). همه این موارد نشان می‌دهد که روابط تا چه حد بر رشد و تکامل شخصیت افراد تأثیر می‌گذارد (صدرجانی، ۱۳۸۹). صاحب‌نظران رویکرد تصویرسازی ارتباطی معتقدند که یکی از اصلی‌ترین علل کاهش صمیمیت زناشویی میان زوج‌ها، وجود زخم‌های التیام‌نیافته دوران کودکی در هر یک از زوج‌ها و تأثیر

بالا رفتن صمیمیت عقلانی را فراهم می‌کنند. این رویکرد در جریان جلسات به زوجها توانایی گفت‌وگو و ارتباط برقرار کردن، همدلی، گوش کردن و احترام گذاشتن به باورهای دیگری را آموزش می‌دهد. به این طریق بعد از طی آموزش تصویرسازی ارتباطی می‌توان شاهد بالا رفتن صمیمیت عقلانی در زوجها بود.

با توجه به نتایج به‌دست آمده، بین صمیمیت جسمی زوجهاایی که در گروه آزمایش حاضر بودند و آموزش تصویرسازی ارتباطی را دریافت کرده بودند و گروه گواه، تفاوت معناداری وجود دارد ($P < 0/05$). نتایج به‌دست آمده از جدول ۱ نیز نشان می‌دهد که میانگین صمیمیت جسمی زوجهاایی که در گروه آزمایش بودند و آموزش را دریافت کرده بودند، بالاتر از گروه گواه بود. نتایج این پژوهش همسو با یافته‌های شادابی (۱۳۹۰)، اعتمادی و همکاران (۱۳۸۵) همسو است. شادابی (۱۳۹۰) نشان داد که آموزش تصویرسازی ارتباطی باعث کاهش دزدگی جسمی زوجها می‌شود. اعتمادی و همکاران (۱۳۸۵) نیز نشان دادند که آموزش تصویرسازی ارتباطی بر افزایش صمیمیت جسمی زوجها مؤثر است. صمیمیت جسمانی شامل تماس بدنی با همسر است که ماهیت غیر جنسی دارد. در جریان تصویرسازی ارتباطی از تمرین‌های متعددی استفاده می‌شود که هر یک از آنها در بالا بردن صمیمیت میان آنان مؤثر است. در جریان جلسات آموزش تصویرسازی ارتباطی انجام تمرین‌هایی مانند تجدید خاطرات عاشقانه و بیان خواسته‌ها و آرزوهای هر یک از زوجها در بالا بردن صمیمیت جنسی آنها مؤثر است. آموزش فنون دیگری چون شیوه گفت‌وگو و ارتباط با همسر، برای آگاهی یافتن از نیازهای او و فنون مدیریت خشم و ابراز ناراحتی به شیوه مناسب در افزایش صمیمیت جسمی در میان زوجها تأثیرگذار است.

با توجه به نتایج به‌دست آمده، بین صمیمیت جنسی زوجهاایی که در گروه آزمایش حاضر بودند و آموزش تصویرسازی ارتباطی را دریافت کرده بودند و گروه گواه، تفاوت معناداری وجود دارد ($P < 0/05$). نتایج به‌دست آمده از جدول ۱ نیز نشان می‌دهد که میانگین صمیمیت جنسی زوجهاایی که در گروه آزمایش بودند و آموزش را دریافت کرده بودند، بالاتر از گروه گواه بود. نتایج به‌دست آمده با یافته‌های اعتمادی و همکاران (۱۳۸۵) و خجسته‌مهر و همکاران (۱۳۸۷)، همسو است. اعتمادی و همکاران (۱۳۸۵) نشان دادند که آموزش تصویرسازی ارتباطی بر افزایش صمیمیت جنسی زوجها مؤثر است. خجسته‌مهر (۱۳۸۷) نیز بیان کرد که شرکت در جلسات تصویرسازی ارتباطی

مطالعه اعتمادی و همکاران (۱۳۸۵) ناهمسو است. به‌عنوان نمونه شادابی (۱۳۹۰) نشان داد که آموزش تصویرسازی ارتباطی، میزان دزدگی روان‌شناختی زوجها را کاهش می‌دهد و صمیمیت روان‌شناختی را در میان آنها افزایش می‌دهد. اعتمادی و همکارانش (۱۳۸۵) در نتایج خود اعلام کردند که آموزش تصویرسازی ارتباطی هیچ تأثیر مثبتی بر افزایش صمیمیت روان‌شناختی زوجها ندارد. در جریان آموزش تصویرسازی ارتباطی هر یک از زوجها می‌آموزند که دوران کودکی هر یک از آنها تا چه حد بر عملکرد کنونی آنها تأثیرگذار است. آگاهی یافتن از تأثیرگذاری تجربیات اولیه کودکی با والدین در روابط بین فردی کنونی باعث می‌شود که افراد درک بهتری از رفتار همسر خود داشته باشند. چرا که هر یک از زوجها در می‌یابند که بیشتر انسان‌ها از جمله همسر آنها نیز مانند خودشان، آسیب‌دیده از دوران کودکی خود و به دنبال فردی کمک‌کننده برای اصلاح دوران کودکی خود هستند. این باعث می‌شود که آنها برآورده نشدن نیازهای خود توسط همسر خود را نشانی بر طرد شدن ندانند و درک کنند که تعمدی در کار نیست و در واقع او به این شکل، باورهای غیرمنطقی شکل گرفته در دوران کودکی خود را تعدیل می‌بخشد. با به‌وجود آمدن این درک نسبت به همسر، در طول جلسات آموزش تصویرسازی ارتباطی و به مرور با یادگیری مهارت‌های ارتباطی در طی جلسات، روابط زوجها به سمت احترام و عشق بیشتر سوق داده می‌شود.

با توجه به نتایج به‌دست آمده، بین صمیمیت عقلانی زوجهاایی که در گروه آزمایش حاضر بودند و آموزش تصویرسازی ارتباطی را دریافت کرده بودند و گروه گواه، تفاوت معناداری وجود دارد ($P < 0/05$). نتایج به‌دست آمده از جدول ۱ نیز نشان می‌دهد که میانگین صمیمیت عقلانی زوجهاایی که در گروه آزمایش بودند و آموزش را دریافت کرده بودند، بالاتر از گروه گواه بود. نتایج به‌دست آمده در پژوهش حاضر با یافته‌های اعتمادی و همکاران (۱۳۸۵) همسو است. اعتمادی و همکارانش (۱۳۸۵) نشان دادند که آموزش تصویرسازی ارتباطی در افزایش صمیمیت عقلانی مؤثر است. صمیمیت عقلانی در میان گذاشتن افکار و باورهای مهم با همسر است. برای ایجاد صمیمیت عقلانی، احترام به دیدگاه همسر، به‌ویژه عقاید مخالف یا متفاوت، توانایی «نقش‌پذیری» یعنی دیدن دنیا از دریچه دید همسر، توانایی همدلی یعنی توانایی گذاشتن خود در جای دیگری و احساس آنچه همسر احساس می‌کند، لازم است. تمرین مکالمه آگاهانه در رویکرد تصویرسازی ارتباطی به خوبی شرایط ایجاد شروط لازم برای

تصویرسازی ارتباطی را دریافت کرده بودند و گروه گواه، تفاوت معناداری وجود ندارد ($P < 0/05$). نتایج به دست آمده در جدول ۱ نیز نشان می‌دهد که بین زوج‌ها گروه آزمایش که آموزش تصویرسازی را دریافت کرده‌اند و گروه گواه در زمینه صمیمیت زیباشناختی تفاوت معناداری وجود ندارد. این نتایج با یافته‌های اعتمادی (۱۳۸۵) همسو است؛ او نیز نشان داد که آموزش تصویرسازی ارتباطی در افزایش صمیمیت زیباشناختی نقشی ندارد. صمیمیت زیباشناختی تمایل به در میان گذاشتن احساسات، افکار، عقاید، انتظارات و تجاربی با همسر است که از نظر شخصی محرک، فرح‌بخش و الهام‌بخش در نظر گرفته می‌شود. مانند: موسیقی، شعر، ادبیات، نقاشی، معماری و شاید درگیری‌های فراوان زندگی روزمره در دنیای کنونی توجه بیشتر مردم و از جمله زوج‌ها را از توجه به مسائل زیباشناختی دور کرده است و به همین سبب آموزش تصویرسازی ارتباطی قادر به ایجاد تغییر در این مؤلفه نبوده است.

با توجه به نتایج به دست آمده، بین صمیمیت اجتماعی و تفریحی زوج‌هایی که در گروه آزمایش حاضر بودند و آموزش تصویرسازی ارتباطی را دریافت کرده بودند و گروه گواه، تفاوت معناداری وجود ندارد ($P < 0/05$). نتایج به دست آمده در جدول ۱ نیز نشان می‌دهد که بین زوج‌ها گروه آزمایش که آموزش تصویرسازی را دریافت کرده‌اند و گروه گواه در زمینه صمیمیت اجتماعی و تفریحی تفاوت معناداری وجود ندارد. این نتایج با یافته‌های اعتمادی (۱۳۸۵) همسو است. او نیز نشان داد که آموزش تصویرسازی ارتباطی در افزایش صمیمیت تفریحی - اجتماعی نقشی ندارد. صمیمیت اجتماعی - تفریحی شامل فعالیت‌ها و تجاربی مانند جوک، داستان‌های فکاهی و در میان گذاشتن تجارب روزانه، خوردن و آشامیدن با همسر، ورزش، بازی با یکدیگر، رقصیدن با یکدیگر برای تفریح و گذراندن تعطیلات است. کمبود وقت و وجود مشکلات مادی فراوان در زندگی همه انسان‌ها در دنیای مادی و ماشینی امروز، باعث کاهش فرصت‌ها و زمان‌های مناسب برای پرداختن به مسائل تفریحی و اجتماعی شده است. همین مسأله دلیل موجهی بر نتیجه فرضیه حاضر است، چرا که نتیجه این فرضیه نشان داد که آموزش تصویرسازی ارتباطی هیچ نقشی در افزایش صمیمیت تفریحی - اجتماعی زوج‌ها ندارد.

از محدودیت‌های پژوهش می‌توان به؛ تأثیر شخصیت مشاور بر آزمودنی‌ها و نتایج نهایی پژوهش، کوتاه بودن مدت روش درمانی مورد نظر و داشتن محدودیت زمانی برای تمرکز بیشتر بر محتوای جلسات، نگرش آزمودنی‌ها نسبت به آزمون‌های مورد استفاده، میزان همکاری آنها با پژوهشگر، میزان صداقت و علاقه آنها در مورد شیوه درمانی و پاسخگویی

احساسات مثبت نسبت به همسر را افزایش می‌دهد. صمیمیت جنسی شامل در میان گذاشتن افکار، احساسات و آرزوهایی است که ماهیت جنسی دارد و به تجارب جنسی لذت‌بخش منجر می‌شود. در جریان آموزش تصویرسازی ارتباطی انجام تمرین‌هایی مانند تجدید خاطرات گذشته، دادن هدیه‌های غیرمنتظره و انجام فعالیت‌های تفریحی مشترک به افزایش احساسات مثبت و نزدیکی عاطفی میان زوج‌ها منجر می‌شود که در نهایت به افزایش صمیمیت جنسی می‌انجامد. استفاده از فنون مختلف مانند مدیریت خشم نیز بر کاهش احساسات منفی و افزایش احساسات مثبت تأثیر می‌گذارد و صمیمیت جنسی زوج‌ها را افزایش می‌دهد.

با توجه به نتایج به دست آمده، بین صمیمیت معنوی زوج‌هایی که در گروه آزمایش حاضر بودند و آموزش تصویرسازی ارتباطی را دریافت کرده بودند و گروه گواه، تفاوت معناداری وجود دارد ($P < 0/05$). نتایج به دست آمده از جدول ۱ نیز نشان می‌دهد که میانگین صمیمیت معنوی زوج‌های که در گروه آزمایش بودند و آموزش را دریافت کرده بودند، بالاتر از گروه گواه بود. این نتیجه با یافته‌های اعتمادی و همکاران (۱۳۸۵) ناهمسو است. آنها در نتایج پژوهش خود نشان دادند که آموزش تصویرسازی بر افزایش صمیمیت معنوی زوج‌ها مؤثر نیست. صمیمیت معنوی شامل در میان گذاشتن افکار، احساسات، عقاید و تجاربی با همسر است که با ارزش‌ها و باورهای اخلاقی، معنای وجود، زندگی پس از مرگ، ارتباط با خدا مربوط است. برای صمیمیت معنوی هم‌مذهب بودن یا هم‌عقیده بودن ضروری نیست. آنچه ضروری است باز بودن نسبت به عقاید، احساسات و تجارب معنوی همسر و احترام به دنیای معنوی همسر و پذیرش بدون قضاوت دیدگاه‌ها و باورهای همسر است. آموزش تصویرسازی ارتباطی در طی جلسات، فنون مختلف گفت‌وگو و ارتباط برقرار کردن، بیان احساسات مثبت و منفی، همدلی، گوش کردن و احترام گذاشتن به باورهای دیگری را آموزش می‌دهد. همان‌طور که بیان شد یکی از مهمترین اهداف این رویکرد کمک به افراد برای بیان احساسات خود است و از دیگر سو آموزش به افراد دیگر که به احساسات او به خوبی گوش دهند و به دیدگاه‌های او احترام بگذارند. اگر زوج‌ها در جریان جلسات آموزش این تمرین‌ها را به خوبی فرا گرفته باشند، به درستی احساسات مختلف از جمله احساسات و عقاید مذهبی خود را بیان می‌کنند و همسر آنها نیز بدون قضاوت، وجود این عقاید را در او می‌پذیرد و به آنها احترام می‌گذارد.

با توجه به نتایج به دست آمده، بین صمیمیت زیباشناختی زوج‌هایی که در گروه آزمایش حاضر بودند و آموزش

ساسان پور، م. (۱۳۸۷). بررسی رابطه بین الگوهای ارتباط زناشویی با تعارضات زناشویی. مجموعه چکیده مقالات سومین کنگره ملی آسیب‌شناسی خانواده، دانشگاه شهید بهشتی.

عرفانی اکبری، م. (۱۳۷۸). بررسی مشکلات مربوط به صمیمیت و تأثیر ارتباط‌درمانی بر آن. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. چاپ نشده. دانشگاه الزهرا.

فاتحی‌زاده، م و احمدی، س.ا. (۱۳۸۴). بررسی رابطه الگوهای ارتباطی ازدواج و میزان رضایتمندی زناشویی زوج‌ها شاغل در دانشگاه اصفهان. فصلنامه خانواده‌پژوهی، ۱ (۲)، ۱۰۹-۱۲۰.

مظلومی، ن. (۱۳۸۶). تأثیر برنامه غنی‌سازی ازدواج بر افزایش صمیمیت زوج‌های بدون مشکل. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. چاپ نشده. دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی.

نظری، م.ع. نوایی‌نژاد. ش. (۱۳۸۴). بررسی تأثیر برنامه بهبودبخشی ارتباط بر رضایت زوج‌ها هر دو شاغل. تازه‌ها و پژوهش‌های مشاوره، ۴ (۱۳)، ۳۵-۵۹.

نیلوفری، ع. (۱۳۸۷). بررسی آموزش فنون رویکرد تصویرسازی ارتباطی (IRT) هندریکس بر افزایش خود متمایزسازی دانشجویان زن متأهل دانشگاه علامه طباطبائی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. چاپ نشده، دانشگاه علامه طباطبائی.

هندریکس، ه. هانت، ه. (۱۹۹۷). عشق شفابخش. ترجمه ابراهیمی، ه. (۱۳۸۴). تهران: انتشارات نسل نواندیش.

ویسی، ا. (۱۳۸۵). بررسی اثربخشی آموزش فنون ایماگودرمانی بر رضایتمندی زناشویی در میان زنان متأهل دانشکده روان‌شناسی دانشگاه علامه طباطبائی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. چاپ نشده. دانشگاه علامه طباطبائی.

Beeton, T.A. (2005). *Dyadic Adjustment and Use of Imago Skills Past Participants of the "Getting the Love You Want" Workshop for Couples*. Unpublished doctoral. Dissertation Walden University.

De Klerk, J.H. (2001). *Imago Relationship Therapy and Christian marriage counseling. Presented as partial fulfill for the degree (M.A)*. Ramp Afrikaans University.

Pinter, G.D. (1995). *The Effects of a couples Weekend Workshop Experience on marital Satisfaction and relationship change*. Unpublished doctoral dissertation, University of South Carolina.

Robins, C.A. (2005). ADHD couples and family relationships: Enhancing communication and understanding through Imago Relationship Therapy. *Journal of Clinical Psychology*, 61, (5), 256- 277.

Talmadge, L.D., & Dabbs, J.M. (1990). Intimacy, conversational patterns and concomitant cognitive/emotional processes in couples. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 9, 373- 488.

Trenholm, S., & Yensen, A. (1996). *Interpersonal Communication*. New York: Worth Publishing Company.

Weigle, J.B. (2006). *The Impact of Participating in an Imago Therapr Workshop on Marital Satisfaction*. Unpublished doctoral dissertation. Walden University.

به سؤالات آزمون‌ها اشاره کرد که تقریباً از اراده و تسلط پژوهشگر خارج است و ممکن است بر نتایج پژوهش تأثیر بگذارد. این پژوهش در مرکز مشاوره راه سبز واقع در منطقه ۳ شهرداری تهران انجام شده است و در تعمیم نتایج باید جانب احتیاط را رعایت کرد. با توجه به تأثیر مثبت آموزش تصویرسازی ارتباطی بر صمیمیت زوج‌ها پیشنهاد می‌شود که مشاوران فنون این رویکرد را به منظور افزایش صمیمیت میان زوج‌ها به کار ببرند. همچنین با توجه به تأثیر دوران کودکی بر روابط زناشویی، در مشاوره‌های قبل از ازدواج زوج‌های در معرض خطر، شناسایی و درمان شوند. پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های آتی آموزش ایماگوترابی به شکل انفرادی بر روی زوج‌ها اجرا شود و نتایج آن با شیوه گروهی مقایسه گردد. تکرار این پژوهش و مقایسه آن با دیگر شیوه‌های زوج‌درمانی تصویر روشن‌تری از کارایی این شیوه با توجه به بافت فرهنگی کشور ما ارائه می‌دهد.

منابع

آرمان، س.، زاهد، خ.، شکیبایی، ف.، بینا، م.، باقریان، ر.، روح‌افزا، ح. (۱۳۸۷). تأثیر روش گفت‌وگوی زوج‌ها بر ارتباط آنها و تأثیر آن بر رفتار فرزندانشان. *مجله دانشگاه علوم پزشکی اراک*، ۶۱ (۳)، ۹-۱۹.

اعتمادی، ع.، نوایی‌نژاد، ش.، احمدی، س.ا.، فرزاد، و. (۱۳۸۵). بررسی تأثیر زوج‌درمانی به شیوه ایماگوترابی بر افزایش صمیمیت زوج‌ها مراجعه‌کننده به مراکز مشاوره در شهر اصفهان. تازه‌ها و پژوهش‌های مشاوره، ۵ (۱۹)، ۹-۲۲.

اعتمادی، خ. (۱۳۸۴). بررسی و مقایسه اثربخشی رویکرد روانی - آموزشی مبتنی بر شناختی - رفتاری و ارتباط درمانی بر صمیمیت زوج‌ها مراجعه‌کننده به مراکز مشاوره در شهر اصفهان، پایان‌نامه دکتری. چاپ نشده. دانشگاه تربیت معلم.

اعتمادی، خ. (۱۳۸۷). افزایش صمیمیت زناشویی. فصلنامه تازه‌های روان‌درمانی، ۱۳ (۵۰)، ۲۱-۴۲.

اولیاء، ن.؛ فاتحی‌زاده، م؛ بهرامی، ف. (۱۳۸۵). تأثیر آموزش غنی‌سازی زندگی زناشویی بر افزایش صمیمیت زوج‌ها. فصلنامه خانواده‌پژوهی، ۲ (۶)، ۱۱۹-۱۳۵.

بیات، م. (۱۳۸۶). بررسی تأثیر ایماگوترابی (تصویرسازی ارتباطی) بر سبک‌های عشق‌ورزی در زوج‌ها شهر اصفهان، پایان‌نامه کارشناسی ارشد. چاپ نشده. دانشگاه اصفهان.

حسینی، بی.تا. (۱۳۸۹). زمینه زوج‌درمانی. تهران: انتشارات جنگل، جاودانه حسینی. (۱۳۹۰). اثربخشی آموزش زوج‌درمانی هیجان‌مدار بر افزایش صمیمیت زناشویی. پایان‌نامه دکتری. دانشگاه علامه طباطبائی.

خجسته‌مهر، ر؛ شیرانی‌نیا، خ و عطاری، ی. (۱۳۸۷). بررسی تأثیر آموزش مهارت‌های ارتباطی بر الگوهای ارتباطی و احساس مثبت نسبت به همسر در زوج‌ها شهر اهواز. تازه‌ها و پژوهش‌های مشاوره، ۷ (۲۷)، ۸۱-۹۶.